

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 6/1954

Årgång 4

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Om äkta makars beskattning

av Kammarrättsrådet Bo Lagergren

(Forts. från föreg. nr.)

5. Avdrag för fördyrade levnadskostnader och för resor vid skilda vistelseorter.

Under detta avsnitt kommer framställningen närmast att taga sikte på den fördyring, som uppstår genom att äkta makar av skäl, som icke ha med söntring i äktenskapet att skaffa, bo på skilda håll. Huvudstadgandena för avdragsrätten i angivet avseende återfinnas i anv. till 33 par. KL. 3 och 4 punkterna.

Andra stycket av 3. anv. punkten har följande lydelse:

”Avdrag för ökade levnadskostnader är däremot icke medgivet enbart på den grund, att den skattskyldige har sitt arbete på annan ort än den, där han har sin bostad. Har den skattskyldige bosatt sig på annan ort än den, där han har tjänst eller anställning, eller antagit arbete, som skall utföras på annan ort än den, där han är bosatt, är avdrag i regel icke medgivet. Avdrag medges dock för det fall, att anställningen avser endast en kortare tid eller skall bedrivas å

flera olika platser eller det av annan anledning icke skäligen kan ifrågasättas, att den skattskyldige skall avflytta till den ort, där arbetet skall utföras.”

Detta viktiga stadgande, som närmast åsyftar ökningen i kostnaderna för *bostad* och *föda* och som uppställer ganska snäva regler för avdragsrätten, kompletteras av anvisningspunkten till berörda lagrum, som avser kostnaden för *resor*, där avdragsrätten är vidsträcktare:

”Även för det fall, att skattskyldig enligt punkt 3 här ovan icke är berättigad till avdrag för ökade levnadskostnader, äger han dock rätt avdraga skäligen kostnad för resor till och från arbetsplatsen, där denna varit belägen på sådant avstånd från hans bostad, att han behövt anlita och även anlitat särskilt fortskaffningsmedel.”

Av synnerlig betydelse för bestämmelsernas rätta tolkning är att man har klart för sig, att författningen endast åsyftar den merkostnad, som uppstår, om den *skattskyldige* har sitt arbete förlagt utom den ort där han är *bosatt*. På senare tid har

det nämligen gång på gång uppdykt situationer, där den rådande bostadsbristen varit orsak till familjens splittring och nödgat hustrun och barnen att kvarbo i den gamla familjebostaden, medan mannen tagit ny bostad å den nya tjänstgöringsorten. Vägledande prejudikat från regeringsrätten saknades länge. I denna tidskrift (årg. 1953 s. 151 ff) publicerades en rad år 1952 träffade avgöranden, där kammarrätten i vissa fall bifallit avdragsyrkanden för fördyrade levnadskostnader i sådana situationer. Rättsläget var emellertid oklart. Försommaren 1953 följde det betydelsefulla målet R. Å. 1953 not 1115, där frågan om avdragsrätten vid skilda hushåll kom på sin spets. Rättsfallet får bilda kärnan för denna artikel och skall därför jämförelsevis fylligt här återgivas.

R. Å. 1953 not. 1115: En journalist E. var anställd å en tidning i Visby, där han bodde med hustru och barn. Den 1 januari 1948 tillträdde han en stadigvarande anställning å en Göteborgs-tidning. På grund av bostadsbrist i G. måste hustrun och barnen kvarbo i V. till den 1 juli 1948. E. yrkade vid 1949 års tax. avdrag för fördyrade levnadskostnader i G. med 600 kr. för hyra av möblerat rum under 6 månader (100 kr. i mån.) samt för ökade matkostnader efter 2 kr. för dag (blygsamt!). Ingen myndighet ifrågasatte det skäligen och för sig av de yrkade avdragen. Tax: ndn vägrade hela avdraget, men prövn: ndn, där E. alt. yrkade avdrag för resekostnader Visby—Göteborg—Visby med samma belopp, sål. 960 kr., medgav för resor 300 kr. Kammarrätten biföll helt E:s yrkanden. Vederbörande tax: intendent klagade i regeringsrätten, som avgjorde målet den 10 juni 1953. Majoritetten (tre regeringsråd) yttrade: Enär E.

redan från och med den 1 januari 1948 tillträtt stadigvarande anställning vid tidningsföretag i Göteborg och jämväl tagit bostad därstädes, samt vid sådant förhållande — oansett att E:s familj på grund av svårighet att anskaffa familjebostad i Göteborg nödgats kvarbo i Visby till den 1 juli 1948 — avdrag för ökade levnadskostnader författningsenligt icke kan medgivas E., men E. på grund av vad i målet förekommit får anses berättigad till avdrag för kostnader för resor mellan Göteborg och Visby med 450 kr. finner regeringsrätten etc. (neds. av tax:a).

Ett regeringsråd yttrade: Med hänsyn därtill att E. på grund av bostadsbrist i Göteborg nödgats bibehålla sin bostad i Visby under första halvåret 1948, samtidigt som han för eget behov innehaft tillfällig bostad i Göteborg, anser jag E. berättigad till avdrag för härav föranledd ökning i levnadskostnaderna med det yrkade samt i och för sig utan erinran lämnade beloppet 960 kr. etc. (= fastställelse av kammarrättens utslag).

Som framgår av referatet knyter motiveringen nära an till KL:s olika behandling av avdragsrätten till fördyrade levnadskostnader å ena, samt resekostnader, å andra sidan. Praxis' ståndpunkt skall undersökas mot denna bakgrund.

A. Fördyrade levnadskostnader.

Av den inledningsvis återgivna lagtexten framgår, att avdrag för ökade levnadskostnader kan medgivas äkta make allenast under förutsättning, att den skattskyldige har sitt arbete på annan ort än den, där han har sin bostad. Är familjen bosatt å annan ort än den, där familjeförsörjaren har sin verksamhet, föreligger avdragsrätt allenast under förutsättning, att familjeförsörjaren icke kan anses bosatt å tjänstgöringsorten. Lagens avfattning är tydlig i detta hänseende, och utgången i kam-

marrättens ovan refererade utslag kan näppeligen förklaras på annat sätt än att kammarrätten antingen ansett vederbörande familjeförsörjare alltfört bosatt hos familjen eller velat giva anvisningspunkten ett vidare innehåll än vad lagtextens ordalag direkt utmärker. Huru härmed än må förhålla sig är genom prejudikatet RÅ 1953 not. 1115 otvetydigt fastslaget, att i de fall mannen kan anses bosatt å sin nya tjänstgöringsort men familjen kvarbor å den gamla orten avdrag för fördyring i levnadskostnaderna måste anses uteslutet.

Det gäller därför för taxeringsmyndigheterna att vid uppkommande fråga om avdrag för sådana merkostnader klargöra, om makarna levt under sådana förhållanden, att de rätteligen böra vara kyrkobokförda å skilda orter. För hithörande bestämmelser i folkbokföringsförordningen hänvisas till utförlig redogörelse i föreg. nr av Skattenytt.

Till klargörande av det sagda anknyter jag till Visby-journalistens bosättningsförhållanden. Det synes oomtvistligt, att mannens tjänstgöringsort, Göteborg, redan den 1 jan. 1948 var hans rätta kyrkobokföringsort, även om hans bostadsförhållanden där varit aldrig så primitiva. Vid sådant förhållande kan icke sägas att den skattskyldige hade sitt arbete på annan ort än den, där *han* hade sin bostad. Hade omständigheterna däremot varit sådana, att familjen regelbundet kunnat besökas — han hade haft familjen bosatt t. ex. i Varberg och besökt familjen regelbundet över veckosluten — är det klart att Varberg varit den skattskyldiges hemortskommun och sålunda sammanfallit med hustruns. Arbetet måste då anses ha bedrivits utom hemorten, och avdrag för fördyrade levnadskostnader hade kunnat med-

givas under någon av de i lagen angivna ytterligare förutsättningarna:

- a) att anställningen avsett endast en kortare tid;
- b) att anställningen skolat bedrivas å skilda orter;
- c) att det av annan anledning icke skälig kunnat ifrågasättas att den skattskyldige bort avflytta till den ort, där arbetet skolat utföras.

Några rättsfall, där avdrag *medgivits* i högsta instans, skall nu kommenteras:

1937 not. 689: En pensionerad musikdirektör var med sin familj bosatt i Täby socken av Stockholms län. I juni 1932 erhöi han anställning — för en månad i taget — vid ett musiksällskap i Örnsköldsvik. Familjen kvarbodde i Täby, där E. vistades 75 dagar under beskattningsåret. Avdrag för fördyrade levnadskostnader medgavs av Regeringsrätten.

Med hänsyn till anställningens tillfälliga karaktär (musiksällskapets verksamhet hade varit mycket nära att behöva nedläggas av ekonomiska skäl hösten 1933) torde E. med tillämpning av folkbokföringsförordningen hava bort vara kyrkobokförd i T. Då det ej skälig kunnat fordras att familjen skolat avflytta till Ö-vik synes det helt i överensstämmelse med i det föregående uppdragna riktlinjen att avdrag för fördyrade levnadskostnader i Ö-vik (arbetsplatsen) medgavs E. vid dennes taxering i T. (= bostaden i folkbokföringsrättslig mening).

1946 not 896: Kaptenen F. tjänstgjorde i Vaxholm, där hans hustru var gymnastiklärarinna vid realskolan. De bebodde en familjebostad i V. Hösten 1941 kommanderades F. att genomgå militär högskola i Stockholm, vilken kurs avslutades den 31 dec. 1943. F., som icke dagligen kunde fara in och ut Vaxholm—Stockholm, för-

hyrde i S. ett möblerat rum för 840 kr. för år. Ökade levnadskostnader beräknades till 1.100 kr. F. anförde att han icke lyckats ordna familjebostad i S. Avdrag med 1940 kr. medgavs vid 1943 års tax. Makarna voro samtaxerade.

Då mannen F. tillbragte veckosluten i familjebostaden i Vaxholm, utgjorde denna stad hemortskommun för makarna, vilka därför voro samtaxerade. Arbetet i Stockholm, som således i motsats till fallet med Visby-journalisten bedrevs utom den ort, där vederbörande var bosatt, var av tillfällig karaktär och det kunde f. ö. icke gärna ifrågasättas att hustrun med ordinarie anställning i V. skulle avflytta till S. Att avdrag för fördyrade levnadskostnader därför medgavs är således mycket lättförklarligt.

1948 not 682: Rektor L., som var gift, hade ordinarie tjänst i Rånbyn inom Rånneå socken. Cirka tre mil därifrån i byn Niemisel bodde L:s hustru, som var barnmorska, jämte makarnas barn. L. plögade tillbringa veckosluten hos familjen. Makarna samtaxerades givetvis. Mannen medgavs avdrag för fördyrade levnadskostnader (efter 1:50 för dag jämte hyra för ett rum 315 kronor för hela läsåret).

Utgången i detta mål förklaras av att L:s hem i folkbokföringsrättslig mening var beläget å den fastighet, där familjen bodde. Mannen bedrev sålunda sitt arbete utom hemorten, och då hustrun hade fast anställning i N. kunde det — lika litet som i nästföregående fall — icke gärna ifrågakomma, att hustrun skulle nödgas avflytta til R. Avdrag för fördyrade levnadskostnader bör i likartade fall anses ganska självklart.

1952 not 1442: Civilingenjör B. hade under en följd av år haft arbete vid olika kraftanläggningar i Norrland. Ägde en

villa i Älvsborgs län, där hustrun bodde. Från 1943 till slutet av 1945 hade B. anställning hos ett entreprenadbolag med huvudsaklig tjänstgöring i Stockholm. Vid 1945 års tax. i L. socken yrkade B. avdrag för fördyrade levnadskostnader i Stockholm efter 300 kr. i mån. B. medgavs avdrag i sådant hänseende efter 150 kr. i mån.

Det förtjänar framhållas, att B. uttryckligen framhöll, att tjänstgöringen i Stockholm icke varit definitiv. Då B. synes ha vistats mycket på resande ort (efter 1945 vistades han i Turkiet) vill det synas som om B:s hemortskommun rätteligen varit Långared, där familjen bott åtminstone 6 år i en följd. Tjänstgöringen hos entreprenadbolaget i S. torde nämligen varit av tidsbegränsad karaktär, varför kyrkskrivning i S. inte skulle varit i överensstämmelse med folkbokföringsförordningen. (Utslaget var icke enhälligt. Ett reg.råd torde ansett, att B. haft sin *bostad* i Stockholm, och vägrade därför avdrag för fördyrade levnadskostnader men medgav avdrag för resor till familjen med 300 kr.)

Några rättsfall, där avdrag *vägrats*, skall härefter något skärskådas.

1950 not 530: Stationskarlen B. var stationerad i Motala. Hans hustru och barn bodde i Lerbäck cirka 5 mil från M. (hyresfritt hos hustruns mor). Ett med 960 kr. yrkat avdrag för fördyrade levnadskostnader vägrades helt.

Utgången kan förklaras sålunda: B:s rätta hemortskommun torde varit L. socken, där han ock år 1946 samtaxerades med hustrun. Avståndet var nämligen inte större än att han bekvämt kunde besöka familjen. Hans arbete måste således anses hava bedrivits å ort utom den, där han var bosatt. Avdrag för fördyrade levnadskost-

nader hade författningsenligt kunnat medgivas under förutsättning att det icke skäligen kunnat ifrågasättas, att den skattskyldige skolat avflytta till tjänstgöringsorten. Som hinder för flyttning hade B. åberopat bostadsbrist. Enligt min mening kan bostadsbrist vara en sådan anledning. Regeringsrätten kan vid sin vägran att medgiva avdrag möjligen ha resonerat så, att B. uppskattat förmånen av fri bostad i L. så högt, att han inte tagit familjen till Motala. Ökningen i matkostnader och för rumshyra i M. blir ju då en icke avdragsgill levnadskostnad.

1950 not 909: Stationskarlen V. var anställd vid S. J. med stationeringsort i Kramfors. I Ådalsliden, som ligger cirka 10 mil från K., ägde V. en fastighet, där hustrun och barnen bodde. V. besökte regelbundet familjen och samtaxerades med hustrun i Å. Yrkande om avdrag för i K. uppkomna fördyrade levnadskostnader vägrades.

Att regeringsrätten ogillade yrkandet kan i första ögonblicket synas svårförståeligt, då ju V:s arbete obestriddligen utfördes utom hemorten och han var samtaxerad med hustrun. Utgången i målet förklaras emellertid, om man betänker att samtaxering jämte arbete utom det gemensamma hemmet icke i och för sig medför avdragsrätt för fördyrade levnadskostnader. Ytterligare kräves ju — här bortses från kortvariga anställningar eller sådana å skilda platser — att det icke skäligen kan ifrågasättas, att familjebostad skall tagas å tjänstgöringsorten. Sannolikt har regeringsrätten ansett, att skattskyldig måste kunna åberopa tungt vägande skäl för ett kvarboende å en tidigare tjänstgöringsort. Är det blott trivselskäl som föranleder skilda vistelseorter bör avdragsrätt icke föreligga.

1953 not 859: Omständigheterna i målet framgår av redogörelsen i föreg. nr sid. 76. Att *hustrun* i detta mål vägrades avdrag är ju ganska klart, vare sig man anser att makarna hade gemensam bostad i Stockholm, vilken uppfattning förf. omöjligen kan dela, eller man betraktar saken så, att hustrun ensam bort vara kyrkobokförd i Stockholm. I senare fallet kan *hon* ju icke gärna få något avdrag, då hennes arbete bedrives å hennes bosättningsort.

B. Resekostnader.

Inledningsvis framhölls, att avdragsrätten för de egentliga resekostnaderna är vidsträcktare än rätten till avdrag för fördyrade levnadskostnader. Ett belysande rättsfall på den olika behandlingen av avdragsrätten utgör

R. Å. 1941 ref. 58: En linjeförman hos televerket J. med stationsort i Krylbo men som var bosatt och mantalsskriven i Uppsala, yrkade i sin år 1938 i Uppsala avlämnade självdeklaration avdrag för inkomstens förvärvande med tillhoppa 1.388 kr., varav 288 kr. för resor i båda riktningarna Uppsala—Krylbo, 600 kr. för hyra av bostad i Krylbo och 500 kr. för fördyrat kosthåll där. J. framhöll, att han i Uppsala låtit bebygga en fastighet, då han räknat med att Uppsala skulle bli hans stationeringsort för framtiden. År 1934 hade J. beordrats leda arbetena med automatiseringen av telenätet i Södra Dalarna. Krylbo hade därför bestämts som stationeringsort för att televerkets kostnader för tjänsteresor skulle minskas. En flyttning från U. till K. skulle enligt J. ha medfört ekonomisk uppoffring, då det vid ifrågasvarande tid varit svårt att utan förlust sälja fastigheten i U. Familjen hade därför kvarbott i U., men J. brukade tillbringa

all sin lediga tid där. — Regeringsrätten fann att J. varit berättigad till avdrag för resekostnaderna med yrkat belopp, men ogillade helt avdraget för fördyrade levnadskostnader.

Enligt förf:s mening synes det självfallet, att avdraget för resekostnaderna medgavs då kostnaden avsåg resor mellan bostaden i Uppsala, som var rätt mantals-skrivningsort, och arbetsplatsen, Krylbo, där J. vistades under sådana förhållanden, att han icke där borde skrivas.

Men vad var orsaken att icke i detta fall avdraget för ökningen i levnadskostnaderna medgavs? Svaret torde vara, att regeringsrätten fann att J. icke åberopat tillräckligt vägande skäl för familjens kvarboende i U. (Vistelsen i K. hade ju varat 4 år, och var sålunda ganska stadigvarande.) En sådan skälighetsprövning får däremot icke företagas, då det gäller *reseavdraget*. Härutinnan räcker det att konstatera, att arbetsplatsen är belägen utom hemorten (i folkbokföringsrättslig mening). Är detta icke fallet kan avdrag icke medgivas, såsom framgår av t. ex.

1940 not 540: En lärarinna i Östergötland och där boende var gift med en landskontorist i Kalmar, där hon enligt uppgift vistades alla lov- och feriedagar. Då besöken på grund av avståndet icke företogs med den regelbundenhet som förutsattes för mantalsskrivning å samma ort blevo makarna — med rätta — särtaxerade. För resorna till Kalmar kunde följaktligen avdrag icke medgivas, där den skottskyldigas arbetsplats sammanföll med hennes hemortskommun.

Det skall icke förnekas, att utgången i målet rörande Visby-journalisten, som flyttade till Göteborg — i vilket mål avdrag för resor Göteborg—Visby—Göteborg medgavs med ett som skäligt ansett

belopp av 450 kr. — ter sig något överraskande, då ju dennes arbetsplats var belägen i den kommun, där han rätteligen var kyrkoskriven. Hade förhållandena utvecklats därefter att ett familjens fortsatta kvarboende i Visby medfört särtaxering av vardera maken, är det väl mycket osäkert om avdrag för resor blott för att realisera en personlig önskan att besöka familjen skulle ha medgivits.

Är författarens tolkning av rättspraxis riktig — den vinner i varje fall stöd av flertalet prejudikat — måste man fråga sig: Är det rimligt, att den som har sin familj boende så nära sin tjänstgöringsort, att han kan besöka familjen ett par gången i månaden, kan erhålla avdrag för fördyrade levnadskostnader å tjänstgöringsorten (under förutsättning att det icke skäligen kan ifrågasättas att familjen skall avflytta till mannens tjänstgöringskommun), medan den, vars familj bor så avlägset, att regelbundna besök äro uteslutna, icke författningen enligt skall kunna åtnjuta denna förmån. Svaret blir både ja och nej allt efter omständigheterna. I det första fallet bli makarna samt-taxerade, och det synes därför inte mer än rimligt att progressionen i den samfällda beskattningen minskas genom att mannen får avdraga den fördyring i levnadskostnaderna som uppkommer genom hushålllets splittring. I det senare fallet skola makarna särtaxeras. Hava båda makarna förvärvsarbete, medför särtaxeringen merendels skattelindring, varför det synes mest rationellt att avdrag för fördyrade levnadskostnader vägras. Har hustrun i sådant fall ingen egen inkomst blir ju makarna föga hjälpta av att särtaxeras. Mannen får ju ett lägre ortsavdrag och sär-taxeringen kommer därför att för honom

En sammanfattning av praxis' ståndpunkt sådan den tolkats i denna artikelserie lämnas i denna tablå, där med begreppet tjänstgöringskommun förstås den kommun, där mannen utövar sitt arbete, och familjekommunen den kommun där hustrun (och barnen) äro kyrkobokförda.

Arbets- och bosättningsförhållandenas karaktär	Rätt kyrkobokföringsort för mannen	Sam- eller särtaxering	A v d r a g f ö r	
			Fördyrade levnadskostnader	Resor till och från familjekommunen
Tillfälligt eller på förhand tidsbegränsat arbete utom familjekommun	Familjekommunen	Samtaxering	Medges. Se RÅ. 1937 not. 689 och 1952 not. 1442	Medges.
Stadigvarande arbete utom familjekommunen, men familjen besökes regelbundet. (Folkbokföringsförordningen 13 § 3 mom.)	Familjekommunen	Samtaxering	Medges (under förutsättning av välgående skäl för skilda vistelseorter.) Se R. Å. 1946 not. 896 och 1948 not. 682	Medges. Se R. Å. 1941 ref. 58
Stadigvarande arbete utom familjekommunen och familjen kan ej regelbundet besökas	Tjänstgöringskommunen	Särtaxering	Vägras (även om skäligen ledning för skilda vistelseorter kan åberopas). Se R. Å. 1950 not. 530 och 909 samt 1953 not. 1115	Vägras. Se R. Å. 1940 not 540. (Avdrag medgavs dock i R. Å. 1953 not 1115.)
Dubbel bosättning. (Folkbokföringsförordningen 13 § 6 mom.)	I allmänhet tjänstgöringskommunen	Om makarna skola vara kyrkobokförda var för sig: Särtaxering. Eijest: Samtaxering.	Vid särtaxering: Vägras. Vid samtaxering: Medges under förutsättning av välgående skäl för skilda vistelseorter	Vid särtaxering: Vägras. Vid samtaxering: Medges.

Regeringsrätten

RÄTTSFALL

Kostnader för bil i jordbruket.

Besvär av godsägaren E. angående inkomsttaxering år 1951. — E., som hade två jordbruksfastigheter i olika socknar, erlade vid utbyte av en personbil kontant 12.000 kr. Vid beräkning av sin inkomst av jordbruksfastighet tillgodoförde sig E. avdrag för halva utbyteskostnaden, 6.000 kr. TN medgav avdrag med 4.000 kr. PN vägrade helt avdraget med hänsyn bl. a. att E. hade nära till järnvägsstation och att E. alltså kunde färdas med tåg mellan sina båda fastigheter. Hos KR framhöll E. att han för att kunna rationellt sköta sina fastigheter måste ha tillgång till personbil. (E. hade även lastbil men denna gick i ständig trafik för andras räkning.) KR medgav avdrag för driftskostnader

för personbilen med 500 kr. RR ansåg E. berättigad till avdrag för utbyteskostnaden med åtminstone 2.000 kr. (RR:s utslag den 21/1 1954.)

Kostnader för väg.

Besvär av direktören P. angående inkomsttaxering år 1949. — P., som ägde två fastigheter i I. socken, hade i samband med ägoutbyte åtagit sig att svara för kostnader för breddning m. m. av en väg till ersättande av en för L:s by samfärd väg, som tidigare gått över P:s ägor. P. hade enligt egen uppgift ingen nytta av den nya vägen, då han hade en annan infatsväg till sina fastigheter. P. har icke erhållit avdrag för kostnaderna för den nya vägen. (RR:s utslag den 15/1 1954.)

medföra en skatteskärpning. Enligt författarens mening vore det mest rationellt att i dylika situationer medgiva mannen avdrag såsom för periodiskt understöd för de utbetalningar, som han lämnar hustrun. Ty äro förhållandena sådana, att avstånd hindra regelbundna besök, då är det en ren fiktion att säga att makarna upprätthålla hushållsgemenskap, att de "levt till-

sammans". Måhända är den dagen icke långt avlägsen, då praxis tar detta steg. Med hänsyn till folkbokföringsförordningens stränga krav för att makar skola få kyrkobokföras å skilda orter, synes en avdragsrätt för periodiskt understöd vid skilda hemortskommuner icke kunna medföra någon större fara för missbruk eller skentransaktioner.